

מכל האמור יש להניח שגם בתקופה הנודונה היה הישוב היהודי דומה בהרכבו לישוב בימי המקרא ובימי בית שני: חקלאיים ועירוניים כאן, ורועים במדברות כאן. הקשר החברתי בין שתי היחידות האתנוגרפיות האלה היה דומה לקשר בין הפלאחים והבדוים. וככה תוסבר העובדה המופלאה שמקורותינו התלמודיים הרבו לדבר על הישוב הגלילי או החקלאי בכלל, וכאילו הוזנחו את יושבי הספר בדרומה של הארץ או במזרחה.

6. המפה - ספר הישוב הוא אחד הספרים המהודרים ביותר שידע הישוב בזמן האחרון. מלבד ההוצאה המפוארת בכלל, צורפו אליו יזו לוחות של תמונות מאירות עינים, ומפת הישובים המחולקת לארבעה גליונות. מחמת הקושי בזהוי המקומות לא נרשמו אלא 215 נקודות מתוך 373; ומאידך גיסא אין ספק שהבדיקה המדוקדקת בחומר תשמיט נקודות מספר שהישוב היהודי לא הוכח בהן לחלוטין.

לגבי דידי חלוקת המפה לארבעה גליונות נפרדים לא היתה מוצלחת ביותר מפני כמה טעמים: ראשית היה צריך להרחיק את הנחלים וקוי החוף המרובים שאינם באים אלא להאפיל על נקודות הישוב. ושנית עיי חלוקת המפה לגורים, לא רק שאין תמונת הישוב עולה כיחידה מוצקה אחת, אלא גם גורמת להשמדת איזורים ידועים ומפריעה להבליע בה יסודות אחידים לכל המפה כולה. משום כך נקצצו כמה מאבריו החיוניים השונים של הישוב. אזור 'הדרום' מסתיים באמצעותו של ים-המלח וכל הנגב הדרומי נעלם כולו, לרבות העיר 'עסא', זו עיר הנמל החשובה בים האדום. הבדיקה הסטטיסטית של החומר שצוין לעיל יש לאל ידה לחשוף כמה יסודות ישוביים. העולים בד בבד עם המצב הכללי בארץ כפי שהוא ידוע לנו ממקורות אחרים. לדוגמא הנני מצרף כאן מפה המראה עד כמה עתיד ספר הישוב להעניק חומר יקר ערך לחקירות שיעשו בקרב הימים. ולבסוף - הערה קצרה אחת:

'ספר הישוב' שמו מעיד עליו: התנת קו הישוב היהודי בארץ מהחרב ואילך. מכאן כאילו שהישוב עד החרב הוא מתנה למדי, ואין צורך להוכיח את מציאותו. ולא היא: ספר הישוב שנכתב עברית ונועד לקורא העברי מטרה כפולה ומשולשת לו. ימצא בו אוצר גנוז של תעודות שילמדו אותו לא רק שהישוב היהודי היה קיים בארץ בזמנים השונים, אלא היאך היה קיים. מתוך החומר רב הגוונים ילמד על דמותו של הישוב האמור, על צפוי סותו, ועל יחסו אל הישובים הסמוכים. משום-כך אין להבין את הישוב היהודי, כפי שניתן בספר שבידנו, אלא אם כן יקדם לו ספר הישוב בימי הבית השני ואפילו בימי הבית הראשון ולפניו. הבה נקוה כי גם ספרים אלה יכנסו לאוצרות ספרי הישוב לתפארת ארץ-ישראל הנגאלת ולצרכיה החיוניים והתרבותיים בכלל.

נ. שלם

בחברה העברית לחקירת א"י ועתיקותיה

האספה השנתית של החברה העברית לחקירת ארץ-ישראל ועתיקותיה נתקיימה בירושלים ביום ג', 17 במרואר. פרופ' ל. א. מאיר, נשיא החברה, פתח את האספה והעלה את זכרם של הנפטרים: ר' דוד ילין, מיסד החברה ונשיא-הכבוד שלה, מ. אוסישקין, מ. רוטנברג, ועוד. פרופ' מ. שובה הרצה (כלוית תמונות-אור) על תרבות יון בארץ-ישראל בתקופת הבית השני. ד"ר ב. מייזלר מסר דו"ח על פעולותיה המדעיות של החברה בשנת 1941. בגלל חוסר אמצעים כספיים לא ערכה החברה חפירות ארכיאולוגיות מאז עונת החפירות הרביעית בבית-שערים והחפירה הקטנה בכנרת בקיץ 1940. לעומת זאת עסקה החברה בסיכום החומר של ארבע עונות-החפירה הראשונות בבית-שערים, והחומר הזה יתפרסם בצורת ספר מקיף. בקרוב תגש החברה להדפסת הכרך הראשון: בית הקברות היהודי בבית-שערים. החברה ממשיכה בחוצאת רבעונה, ויש גם תקווה להמשכת הוצאת הספרים לידיעת ארץ-ישראל. כן נערך בירושלים מחזור הרצאות על תקופת הבית השני, והרצאות בודדות ניתנו במקומות אחרים. ביזמחה של

החברה נתקיים בתל-אביב כינוס מורי בתי הספר החינוכיים במקצוע ידיעת הארץ, ובו נדונה שאלת הכללת לימוד ידיעת הארץ כמקצוע ראשי בכל בתי הספר החינוכיים. בכינוס הבא שיתקיים בקיץ יסוכם הדיון, והצעת התכנית המפורטת תוגש להחלטת המוסדות החינוכיים. גובר החברה מר ז. ויצמן מטר ד"ר כספי לשנת תש"א, והדגיש כי פעולותיה של החברה נעשות באמצעים מצומצמים מאוד. יש להרבות את מספר החברים והתומכים, כדי לאפשר להוציא אל הפועל את תכניתה העיקרית של החברה, ותפקיד זה מוטל על כל החברים. בוויכוח על פעולות החברה הביע פרופ' ש. אסף את חוקרו לעבודת הוועד המנהל ואת תקוותו כי החפירות בבית-שערים חזקנה להמשך בשנה זאת. מר י. פרס מלא אחריה והביע את רצון החברים לקדם את מפעלי החברה. הוצעה רשימת חברי הוועד המנהל והמועצה, שנתקבלה מה אחד: נשיא החברה: פרופ' ל. א. מאיר; חברי הוועד המנהל: ד"ר ע. בן-דור, י. בן-צבי, ז. ויצמן (גזבר), ש. ייבין, ד"ר ב. מייזלר, פרופ' מ. שובה; חברי המועצה: מ. אבי-יונה, פרופ' ש. אסף, פרופ' נ. גליק, י. גרינבוים, פרופ' נ. ה. טורטשינר, מ. נרקיס, פרופ' נ. סלושץ (ת"א), פרופ' ל. פיקרד, י. פרס, פרופ' מ. ד. קאסטו, פרופ' י. קלוזנר, י. רוקח (ראש עיריית ת"א), מהנדס א. רטנר (חיפה), ש. י. שויג, פרופ' ה. שטרק (חיפה).

served as prototype of the *Tabula Peutingeriana*. The maps were, however, rearranged to suit a Christian Biblical conception, by omitting details irrelevant to the Biblical story, adding others derived from it, and sacrificing accuracy to the aim of enhancing the status of the Holy Land. Map B. represents Palestine in details, Map A. the neighbouring countries. These maps are an important link in the transition from ancient to medieval cartography.

Notes on the Report of the JPES Excavations at Beth-She'arim (Season 1940)

by S. YEIVIN *)

In its first phase the basilica included the whole area (the present building together with the inner court). The alterations (the secondary façade, the mosaic-paved inner court, the fixed emplacement of the Ark of the Law, the large Bêmah) were made at the beginning of the III-b period (early IVth cent.), as a result of the introduction of the Ark of the Law as a fixed feature. This feature had been introduced outside Palestine (Dura-Europos, Aegina, Priene?) about 70 to 80 years earlier, on account of peculiar conditions common throughout the Diaspora. Conditions revealed at Beth-She'arim confirm the author's previous contention (JPES XVI, pp. 64-66), that the Ark of the Law was introduced as a fixture in Palestinian synagogues during the early IVth cent. Coloured mosaic pavements coupled with plain façades (reversed to the side opposite to the orientation wall towards Jerusalem) were not introduced till the second half of the IVth cent. (when Christianity as state-religion developed official intolerance towards Jews).—The roofing should be reconstructed as a saddle-roof over the higher nave and two inclined roofs over the aisles with clerestory windows in between (fig. 1 on p. 75), not unlike the Syrian churches of the IVth-VIth cents., which undoubtedly copied earlier synagogue architecture.

*) See *BJPES* IX, 1, pp. 5 ff.

Miscellany: M. H. Segal gives a critical philological remark on the text of Ben Sira IV, 31.— S. Yeivin proves the reading לחמן in the Hamman scaraboid from Megiddo; the name should be considered, therefore, a n. pr. of a person (the owner) and not a deity, and the winged sphinx merely a decorative design.— I. Press discusses some points in the late Prof. S. Klein's articles in this *Bulletin*, VII, 3-4, pp. 95 ff.— M. Avi-Yonah notes the existence of the symbol known as the 'snuffshovel' on Phoenician stelae from Carthage.— N. Schalem reviews the contents of *Sefer ha-Yishuv* Vol. I and makes several remarks as regards Jewish settlements in the Judean desert and the borderlands of Palestine.